

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Płocku, Wydział I Cywilny

w składzie :

Przewodniczący : SSO Radosław Jeznach

Protokolant : st. sekr. sąd. Anna Bogacz

po rozpoznaniu w dniu 05 grudnia 2017 r. w Płocku

na rozprawie

sprawy z powództwa Spółdzielni (...) w S.

przeciwko M. K., M. T. (1), K. K., J. K. i M. D. (1)

o stwierdzenie nieważności oraz bezskuteczności czynności prawnych

1. oddała powództwo o stwierdzenie nieważności umowy majątkowej małżeńskiej zawartej pomiędzy M. K. a S. K. w dniu 25 stycznia 2007 r. w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) zawartej przed notariuszem A. P.;
2. oddała powództwo o stwierdzenie nieważności umowy o podział majątku wspólnego zawartej pomiędzy M. K. a S. K. w dniu 25 stycznia 2007 r. w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) przed notariuszem A. P.;
3. oddała powództwo o stwierdzenie, że umowa sprzedaży prawa użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawarta pomiędzy S. K. a M. D. (1) w dniu 13 lutego 2009 r. w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) przed notariuszem A. P., nie wywiera skutków prawnych;
4. uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda Spółdzielni (...) w S. umowę sprzedaży prawa użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartą pomiędzy S. K. a M. D. (1) w dniu 13 lutego 2009 r. w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) przed notariuszem A. P. – celem umożliwienia zaspokojenia wierzytelności powoda stwierdzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 17 stycznia 2008 r. w sprawie sygn. akt I C 2234/07;
5. zasądza od pozwanego M. D. (1) na rzecz powoda Spółdzielni (...) w S. kwotę 5 417 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;
6. zasądza od powoda Spółdzielni (...) w S. na rzecz pozwanych M. K. oraz M. T. (1) kwoty po 3 600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) na rzecz każdej z nich tytułem zwrotu kosztów procesu;
7. nakazuje ściągnąć od pozwanego M. D. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku kwotę 9 651 zł (dziewięć tysięcy sześćset pięćdziesiąt jeden złotych) tytułem części nieuiszczonych kosztów sądowych.

SSO Radosław Jeznach

Sygn. akt I C 1298/13

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 28 maja 2013 r. przeciwko pozwanym M. K., S. K. i M. D. (1) powód Spółdzielnia (...) w S. wniósł o :

- stwierdzenie nieważności umowy majątkowej małżeńskiej zawartej pomiędzy M. K. a S. K. w dniu 25 stycznia 2007 r. w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) zawartej przed notariuszem A. P., na mocy której strony umowy wyłączyły obowiązującą je wspólność ustawową małżeńską

- stwierdzenie nieważności umowy o podział majątku wspólnego zawartej pomiędzy M. K. a S. K. w dniu 25 stycznia 2007 r. w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) przed notariuszem A. P., na mocy której M. K. przekazała swój udział w majątku dorobkowym – tj. udział w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą nr (...) – na rzecz S. K.

- stwierdzenie, że umowa sprzedaży prawa użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawarta pomiędzy S. K. a M. D. (1) w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) przed notariuszem A. P., nie wywiera skutków prawnych wobec braku wyrażenia zgody na dokonanie tej czynności przez M. K.

- ewentualnie, na wypadek gdyby M. K. wyraziła zgodę na dokonanie w/w czynności, stwierdzenie bezskuteczności tej czynności względem powoda jako zdziałanej z pokrzywdzeniem wierzycieli.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że pozwana M. K. w okresie, gdy pełniła funkcję głównej księgowej w (...) w S. dopuściła się przestępstw na szkodę (...) w S. polegających w szczególności na przywłaszczeniu mienia, fałszowaniu i ukrywaniu dokumentów księgowych oraz nadużyciu uprawnień – pozwana w związku z popełnionymi przestępstwami z art. 270 kk, 284 kk, 296 kk i 303 kk została skazana wyrokiem z dnia 28 października 2005 r. Sądu Rejonowego w Mławie, przy czym wyrządziła powodowi szkodę majątkową w łącznej wysokości 712 252,10 zł. Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2008 r. w sprawie sygn. akt I C 2234/08 Sąd Okręgowy w Płocku zasądził na rzecz (...) od M. K. kwotę 193 003,57 zł tytułem odszkodowania w związku ze szkodą wyrządzoną wskutek dopuszczenia się przez pozwaną czynów zabronionych; prowadzone przeciwko M. K. postępowanie egzekucyjne było bezskuteczne. W związku z bezskutecznością egzekucji przeciwko M. K. powód wystąpił do Sądu Okręgowego w Płocku o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu przeciwko małżonkowi dłużnika S. K. – wniosek uwzględniono postanowieniem z dnia 02 lutego 2010 r. w sprawie sygn. akt I Co 86/09. Powód wskazał, że opisana wyżej nieruchomość nabyta została w dniu 02 czerwca 2004 r. przez M. i S. małżonków K. od (...) w S. na zasadach małżeńskiej wspólności majątkowej. Wskutek opisanych w pozwie czynności prawnych dotyczących ustroju majątkowego małżonków K. oraz rozporządzeń w/w nieruchomości powód utracił możliwość prowadzenia egzekucji z nieruchomości, która ostatecznie stała się przedmiotem własności pozwanego M. D. (1), zięcia małżonków K.. Powód podniósł, że przeciwko M. K. toczyło się postępowanie karne, ostatecznie zakończone wyrokiem Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 19 października 2012 r. w sprawie sygn. akt V Ka 526/12, którym oskarżona skazana została za nieudolne usiłowanie popełnienia przestępstwa określonego w art. 300 kk. Jako podstawę prawną roszczeń o unieważnienie czynności prawnych powód wskazał art. 58 kc podnosząc w pierwszej kolejności, że umowa majątkowa małżeńska oraz umowa o podział majątku dorobkowego zmierzały jednoznacznie do udaremnienia egzekucji prowadzonej przez powoda, co zostało potwierdzone w postępowaniu karnym – powód powołał się na pogląd wyrażany w doktrynie i orzecznictwie, zgodnie z którym podstawą stwierdzenia nieważności czynności prawnej może być popełnienie przestępstwa przez strony tej czynności prawnej, przy czym bezspornie M. K. dopuściła się czynu zabronionego opisanego w art. 300 kk; podkreślił również, że źródłem roszczenia powoda w stosunku do M. K. był stosunek deliktowy – pozwana najpierw dopuściła się czynu zabronionego nakierowanego na wyrządzenie szkody majątkowej powodowi, a następnie również w sposób zabroniony przez normy prawne podejmowała czynności zmierzające do uniemożliwienia powodowi naprawienia szkody, co w ocenie powoda ma wymiar szczególnie naganny. Powód podniósł, że nieważność kolejnych czynności prawnych (podział majątku dorobkowego oraz sprzedaż prawa użytkowania wieczystego nieruchomości) jest konsekwencją nieważności małżeńskiej umowy majątkowej zawartej pomiędzy małżonkami K.; w szczególności wadliwa była umowa sprzedaży zawarta pomiędzy S. K. a M. D. (1) jako

dotycząca prawa użytkowania wieczystego, przy nieuczestniczeniu w niej małżonki zbywcy (art. 37 § 1 pkt 1] w zw. z art. 37 § 2 krio). Z ostrożności procesowej powód wniósł o uznanie za bezskuteczną w oparciu o art. 527 kc umowy sprzedaży zawartej pomiędzy S. K. a M. D. (1) wskazując, że S. K. był dłużnikiem powoda w związku z uzyskaniem przez wierzyciela klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika; powód powołał się na domniemanie wynikające z art. 527 § 3 kc w zakresie świadomości M. D. (1) co do działania dłużnika z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela.

W odpowiedzi na pozew z dnia 07 kwietnia 2014 r. pełnomocnik ustanowiony przez pozwanych M. K., S. K. i M. D. (1) wniósł o oddalenie powództwa, podtrzymując w tym zakresie swoje stanowisko na rozprawie w dniu 08 kwietnia 2014 r. Pozwani wskazali, że wszelkie okoliczności faktyczne zaistniałe po zawarciu umów dotyczących zniesienia wspólności ustawowej i podziału majątku dorobkowego nie mogą być brane pod uwagę przy ustalaniu celu i zamiaru stron tych umów; skoro powód zwlekał z wytoczeniem powództwa odszkodowawczego do października 2007 r., a M. K. nie została zobowiązana wyrokiem w sprawie II K 664/05 do naprawienia szkody, to nie sposób uznać, iż na dzień zawarcia umowy małżeńskiej małżonkowie K. działali z zamiarem utrudnienia powodowi dochodzenia roszczeń, skoro ten z żadnymi roszczeniami nie występował. Pozwani podnieśli, że z żadnego wyroku karnego w sposób wiążący nie wynika ustalenie, jakoby S. K. działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela i w takim właśnie celu. W odpowiedzi na pozew podniesiono również zarzut dotyczący upłynięcia zawitego terminu przewidzianego w art. 534 kc na dochodzenie roszczeń pauliańskich; zaprzeczono również, aby pozwany M. D. (1) w chwili zawarcia umowy sprzedaży posiadał wiedzę co do działania dłużnika w zamiarze pokrzywdzenia wierzyciela.

W dniu 05 listopada 2013 r. zmarł pozwany S. K. – postanowieniem z dnia 23 maja 2017 r. wezwano do udziału w sprawie jego następców prawnych w osobach M. T. (1), J. K. i K. K..

W odpowiedzi na pozew z dnia 21 sierpnia 2017 r. pozwana M. T. (1) wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu według norm przepisanych. Pozwana M. T. wskazała, że oparcie roszczeń powoda o dyspozycję art. 58 kc jest poszukiwaniem podstawy prawnej roszczeń w sytuacji, gdy ich uwzględnienie na podstawie właściwej do zastosowania – tj. art. 527 kc i następne – nie jest możliwe co najmniej ze względu na upływ pięcioletniego terminu określonego w art. 534 kc. Pozwana podniosła, że z uwagi na ustrojowy charakter umowy wyłączającej wspólność majątkową małżeńską, nie powoduje ona sama przez się przesunięć majątkowych, a zatem jej zawarcie nie może wiązać się bezpośrednio z pokrzywdzeniem wierzycieli : nie jest zatem możliwe zastosowanie sankcji w oparciu o art. 58 kc lub art. 527 kc, a także uznanie następczej umowy o podział majątku dorobkowego za nieważną poprzez próbę wykazania nieważności umowy znoszącej wspólność ustawową. Według pozwanej sankcja nieważności czynności sprzecznej z zasadami współżycia społecznego nie obejmuje wypadków, gdy ustawa przewiduje inny skutek – w konkretnym wypadku chodzi zaś o względną bezskuteczność umowy ustalaną w oparciu o art. 527 kc, a zatem wskazana podstawa prawna roszczeń jest niewłaściwa i nieuprawniona do zastosowania w sprawie. Dodatkowo pozwana podniosła, że nie ma automatycznego sprzężenia nieważności umowy na podstawie art. 58 § 1 kc z penalizacją zachowań dotyczących okoliczności zawarcia umowy – pojęcie czynności prawnej sprzecznej z prawem odnosi się bowiem jedynie do jej treści, a nie okoliczności jej podjęcia, z którymi prawo karne wiąże sankcję prawnokarną – tymczasem w konkretnych okolicznościach faktycznych w dacie zawarcia umów z dnia 25 stycznia 2007 r. pozwana M. K. nie miała jeszcze nawet statusu podejrzanego w sprawie sygn. akt II K 1000/11. Zdaniem pozwanej pomimo penalizacji zachowań polegających na pokrzywdzeniu wierzycieli (art. 300 kk), czynności takie nie są tym samym nieważne, ale mogą być tylko zaczepione w drodze skargi pauliańskiej; powód nie wskazał, do obejścia jakich norm prawnych doszło wskutek działań pozwanych, ani też jakie zasady współżycia społecznego zostały naruszone. Pozwana podkreśliła, że stosowanie art. 58 § 2 kc powinno mieć charakter wyjątkowy, uzasadniony szczególnymi okolicznościami faktycznymi, także z uwagi na możliwość godzenia w pewność obrotu prawnego. W odpowiedzi na pozew wskazano, że wbrew twierdzeniom powoda, brak zgody małżonka na rozporządzenie wchodzącą w skład majątku dorobkowego nieruchomością nie jest obarczony sankcją nieważności czy bezskuteczności takiej czynności prawnej – a jedynie skutkuje powstaniem stanu „bezskuteczności zawieszony”; według stanowiska pozwanej przedmiotowe prawo użytkowania wieczystego w sposób skuteczny przeniesione zostało do majątku M. D. (1). Zgodnie z prezentowanym przez pozwaną poglądem, nie jest możliwe również uznanie za bezskuteczną umowy sprzedaży zawartej pomiędzy S. K. a M. D. (1) z uwagi na upływ zawitego terminu z art. 534 kc, licząc od dnia zawarcia

umów o zniesienie wspólności ustawowej i podział majątku dorobkowego pomiędzy małżonkami K.. Ponadto pozwana podniosła, że powód nie wykazał przesłanki z art. 532 kc w postaci wiedzy M. D. (1) o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny :

W dniu 02 czerwca 2004 r. na podstawie umowy sprzedaży zawartej w formie aktu notarialnego rep. (...) sporządzonego przez notariusza T. T. w M. S. K. i M. K. nabyli na prawach małżeńskiej wspólności ustawowej od Spółdzielni (...) w S. - reprezentowanej przez trzech członków zarządu - prawo użytkowania wieczystego położonej w S. nieruchomości o łącznej powierzchni 0,10 ha, składającej się z działek nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Mławie prowadził księgę wieczystą nr KW (...), wraz z prawem własności posadowionych na gruncie budynków i budowli stacji paliw, za cenę 110 000 zł; część ceny rozliczona została poprzez potrącenie wierzytelności wzajemnej nabywców wynikającej z uregulowania zobowiązań finansowych zbywcy (akt notarialny k. 35-44). Stacja paliw po jej nabyciu prowadzona była przez S. K. przy współudziale członków rodziny, stanowiąc jego stałe i podstawowe źródło dochodu; w pracach związanych z modernizacją stacji w latach 2010-13 uczestniczył również zięć małżonków K. M. D. (1).

Wyrokiem z dnia 28 października 2005 r. w sprawie sygn. akt II K 664/05 Sąd Rejonowy w Mławie skazał M. K. za popełnienie na szkodę Spółdzielni (...) w S. przestępstw określonych w art. 284 § 2 kk, art. 296 §§ 1 i 2 kk oraz art. 303 § 2 kk – przy czym czyny zabronione popełnione zostały w okresie od 27 listopada 2003 r. do 30 listopada 2004 r., gdy oskarżona pełniła funkcję Prezesa (...) (wyrok k. 24-27).

W dniu 25 stycznia 2007 r. S. i M. małżonkowie K. zawarli w formie aktu notarialnego rep. A- (...) sporządzonego przez notariusza A. P. w Ż. małżeńską umowę majątkową, na mocy której wyłączyli wspólność ustawową, ustanawiając ustrój małżeńskiej rozdzielności majątkowej (akt notarialny k. 45). Tego samego dnia małżonkowie K. w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) przed notariuszem A. P. dokonali podziału majątku dorobkowego w ten sposób, że prawo użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą nr (...), oraz prawo stanowiących przedmiot odrębnej własności posadowionych na gruncie budynków i budowli, nabył na wyłączność S. K., bez spłat i dopłat (akt notarialny k. 46-47).

Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2008 r. w sprawie sygn. akt I C 2234/07 Sąd Okręgowy w Płocku zasądził między innymi od M. K. na rzecz Spółdzielni (...) w S. kwotę 191 983,57 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kwotę 2 040 zł solidarnie wraz z inną pozwą wraz z ustawowymi odsetkami (wyrok k.28-30).

Na podstawie tytułu wykonawczego uzyskanego po zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności wyroku Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 17 stycznia 2008 r. przeciwko M. K. prowadzone było z wniosku (...) w S. postępowanie egzekucyjne przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Mławie M. O. w sprawie sygn. akt KM 228/09; egzekucja prowadzona z ruchomości, wierzytelności i rachunków bankowych uznana została za bezskuteczną i z tego powodu postępowanie egzekucyjne zostało umorzone postanowieniem z dnia 13 grudnia 2012 r. (pisma komornika k. 32, 33, 34).

Postanowieniem z dnia 02 lutego 2010 r. w sprawie sygn. akt I Co 86/09 Sąd Okręgowy w Płocku nadał w zakresie należności zasądzonych od M. K. na rzecz Spółdzielni (...) w S. w/w wyrokowi Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 17 stycznia 2008 r. klauzulę wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika S. K., z ograniczeniem odpowiedzialności do majątku objętego małżeńską wspólnością ustawową (postanowienie k. 31).

Wyrokiem z dnia 19 października 2012 r. w sprawie sygn. akt V Ka 526/12 Sąd Okręgowy w Płocku zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Mławie z dnia 15 maja 2012 r. w sprawie sygn. akt II K 1000/11 w ten sposób, że w miejsce przypisanego oskarżonej o popełnienie przestępstwa z art. 300 § 1 kk M. K. czynu uznał ją za winną tego, że w dniu 25 stycznia 2007 r., będąc w stanie grożącej niewypłacalności oraz działając w zamiarze udaremnienia zaspokojenia wierzyciela Spółdzielni (...) w S. aktem notarialnym rep. A nr (...) wyłączyła majątkową wspólność ustawową, a następnie aktem notarialnym rep. A nr (...) darowała swojemu mężowi prawo użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...) oraz prawo stanowiących przedmiot odrębnej własności posadowionych na gruncie budynków

i budowli, czym usiłowała udaremnić zaspokojenie wierzyciela Spółdzielni (...) w S., przy czym zamierzonego celu nie osiągnęła, albowiem w świetle obowiązujących przepisów prawa cywilnego dokonanie tego nie było możliwe; w uzasadnieniu wyroku wskazano, że oskarżona dopuściła się zarzucanego jej czynu zabronionego w jego zjawiskowej postaci usiłowania nieudolnego, używając sposobu działania nie nadającego się do osiągnięcia zamierzonego celu z punktu widzenia możliwości ubezskutecznienia czynności fraudacyjnych w oparciu o konstrukcję skargi pauliańskiej – podkreślono również, że także S. K. miał świadomość pokrzywdzenia wierzycieli (wyrok k. 48-49, uzasadnienie k. 50-55).

W dniu 13 lutego 2009 r. S. K. i jego zięć M. D. (1) zawarli w formie aktu notarialnego rep. A- (...) sporządzonego przez notariusza A. P. w Ż. umowę sprzedaży prawa użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą nr (...), oraz prawa własności stanowiących przedmiot odrębnej własności posadowionych na gruncie budynków i budowli – na mocy umowy objęte nią prawa do nieruchomości nabył M. D. (1) za cenę 110 000 zł (akt notarialny k. 277-280, wydruk z elektronicznej księgi wieczystej k. 56-74). M. D. (1) ożenił się z córką M. i S. małżonków K. w 2004 r. J. K., która ostatecznie wyprowadziła się z domu rodziców w S. do W. w 2009 r., kiedy to M. D. (1) nabył mieszkanie w W.; J. K. z mężem utrzymywali normalne, bliskie relacje rodzinne z M. i S. K., po przeprowadzeniu się do W. odwiedzali rodziców w weekendy. Na nieruchomości w S. aktualnie nadal prowadzona jest działalność gospodarcza – stacja paliw; faktycznie prowadzeniem stacji zajmuje się K. K., syn M. i S. M. D. mieszka w W., gdzie pracuje.

Powyższy stan faktyczny ustalono przede wszystkim na podstawie w/w znajdujących się w aktach sprawy dokumentów – które nie były kwestionowane przez żadną ze stron, a także dodatkowo na podstawie zeznań przesłuchanego za powoda S. N. (00:04-19 rozprawy z 17.10.2017, 00:05-14 rozprawy z 05.12.2017), częściowo zeznań pozwanego M. D. (1) (00:16-34 rozprawy z 05.12.2017) oraz na podstawie okoliczności przyznanych przez pozwaną M. T. (1) w ramach złożonych wyjaśnień informacyjnych (00:19-33 rozprawy z 17.10.2017).

Sąd zważył, co następuje :

Powództwo w zakresie roszczeń sformułowanych w oparciu o dyspozycję art. 58 kc jako bezzasadne należało oddalić; zasługiwało na uwzględnienie natomiast żądanie uznania za bezskuteczną w oparciu o art. 527 kc umowy sprzedaży zawartej pomiędzy S. K. a M. D. (1).

Zgodnie z art. 58 §§ 1 i 2 kc czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na cel obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednio przepisy ustawy; nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Zgodnie z art. 527 kc gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć; czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności; jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli; jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która skutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową (art. 531 § 1 kc); w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było

nieodpłatne (art. 531 § 2 kc). Zgodnie z art. 534 kc uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną nie można żądać po upływie lat pięciu od daty tej czynności.

Zasadniczo konstrukcja prawna przyjęta przez powoda nakierowana na osiągnięcie celu w postaci unieważnienia czy ubezskutecznienia czynności prawnych, których uczestnikami byli M. i S. małżonkowie K. oraz M. D. (1) oparta została na założeniu, że nieważna była małżeńska umowa majątkowa znosząca wspólność majątkową, zaś w konsekwencji nieważne były dalsze czynności prawne, których przedmiotem było już bezpośrednio prawo użytkowania wieczystego nieruchomości, na której posadowiono infrastrukturę stacji paliw w S.. Zauważyć należy, iż powód nie wskazał jako podstawy kwestionowania małżeńskiej umowy majątkowej dyspozycji art. 47⁽¹⁾ krio – nie wnosząc o uznanie jej za względnie bezskuteczną. Dla oczyszczenia przedpola do dalszych rozważań stwierdzić należy, iż rezygnacja powoda z dochodzenia roszczeń w stosunku do małżeńskiej umowy majątkowej oraz umowy o podział majątku dorobkowego małżonków K. w oparciu o instytucję skargi pauliańskiej jest zrozumiała – tak przyjęta taktyka procesowa prowadzić musiałaby a limine do oddalenia powództwa : po pierwsze małżeńska umowa majątkowa ze swej istoty nie prowadzi do żadnych przesunięć majątkowych a tym bardziej uzyskania przez kogokolwiek korzyści majątkowej i tym samym „nie nadaje się” do objęcia normą zawartą w art. 527 kc, po drugie zaś oczywiście doszło do uchybienia terminu zawitego określonego w art. 534 kc (umowy zawarto w 2007 r., pozew tymczasem wniesiony został w 2013 r.). Już w tym miejscu przesądzić również należy, że jakkolwiek umowa zmieniająca ustrój majątkowy między małżonkami nie może być ubezskutecznioma poprzez akcję pauliańską, to już stanowiąca jej wykonanie umowa o podział majątku dorobkowego może być w tym trybie wzruszona, jako powodująca określone przesunięcia majątkowe (por. np. wyrok SN z 09.09.2011, I CSK 616/10, OSNC 2012/D/71 wraz z uzasadnieniem, wyrok SN z 28.04.2004, III CK 469/02, OSNC 2005/5/85) – gdyby powód we właściwym czasie wystąpił ze skargą pauliańską skierowaną przeciwko umowie o podział majątku dorobkowego małżonków K., nie byłoby żadnych przeszkód do przystąpienia do badania materialnej przesłanki zasadności takiego powództwa. Odnośnie umowy o zniesienie wspólności majątkowej to nie miała ona charakteru „krzywdzącego” wierzycieli w jakimkolwiek aspekcie : umowa ta nie naruszała jakiejkolwiek normy prawnej, a skoro bezpośrednio nikogo nie krzywdziła, to nie może być również mowy o jej ewentualnej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego; zdaniem Sądu już tylko z tych przyczyn nie jest możliwe stwierdzenie jej nieważności. Zawarcie umowy ustrojowej nie powodowało w jakikolwiek sposób zmiany możliwości prowadzenia egzekucji z majątku M. K. w związku z podstawą *ex delicto* jej zobowiązania wobec Spółdzielni (...) w S., co więcej, nie stanowiło to przeszkody do nadania klauzuli wykonalności w trybie art. 787 kpc, nie doszło zatem wskutek tej czynności prawnej do pogorszenia się sytuacji faktycznej i prawnej wierzyciela; w świetle powyższych konstatacji wręcz co najmniej wątpliwy wydaje się interes prawny po stronie powoda w unieważnieniu tej czynności prawnej. Skoro przesądzono, że umowa znosząca wspólność majątkową była ważna, zasadne jest przejście do rozważań dotyczących umowy działowej : umowa ta również nie godzi w konkretną normę prawną, jest dopuszczalna i uregulowana ustawowo, z tego punktu widzenia umowa taka nigdy nie może uznana być za sprzeczną z prawem, czy zasadami współżycia społecznego. Częstą praktyką jest dokonywanie przesunięć majątkowych w celu pokrzywdzenia wierzycieli, także poprzez zawieranie umów działowych w sposób dający się wytłumaczyć racjonalnie jedynie zamiarem uniknięcia odpowiedzialności cywilnoprawnej – w szczególności poprzez przejmowanie przez jednego z małżonków składników majątku wcześniej objętego wspólnością ustawową bez żadnego ekwiwalentu na rzecz drugiego z małżonków, obciążonego czy też zagrożonego zobowiązaniem; jak zasygnalizowano wyżej, jest to typowa sytuacja przeciwdziałaniu skutkom której w porządku prawnym funkcjonuje instytucja skargi pauliańskiej, który to środek prawny jest właściwy do zastosowania w celu ochrony interesu wierzyciela, do pokrzywdzenia którego zmierza dłużnik. Wszelkie inne środki prawne podejmowane przez wierzyciela poza instytucją akcji pauliańskiej, muszą być do niej odniesione i traktowane jednocześnie jako środki zastępcze, niejako konkurencyjne. Z przyczyn przytoczonych wyżej powód nie mógł w sposób racjonalny prawnie odwołać się w tym zakresie do skargi pauliańskiej, dążąc do osiągnięcia założonego celu prawnego inną drogą, to jest poprzez wykazanie nieważności czynności rozporządzającej i wskazując, że umowa ta była spreczna z prawem i zasadami współżycia społecznego albowiem prowadziła do pokrzywdzenia wierzycieli, co w szczególności penalizowane jest normą prawnokarną zawartą w art. 300 kk – wzmocnieniem argumentacji powoda było powołanie się na fakt prawomocnego skazania M. K. za popełnienie przestępstwa z tego właśnie artykułu w związku z zawarciem wskazanych przez sądy karne umów z 2007 r. o zniesienie wspólności majątkowej i podział majątku dorobkowego. Dla porządku przypomnieć należy, że zgodnie z art. 11 kpc ustalenia wydanego w

postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiązą sąd w postępowaniu cywilnym – sygnalizując wszak zastrzeżenia (faktycznie nieistotne z punktu widzenia przedmiotu sporu i materialnej przesłanki zasadności powództwa w sprawie niniejszej) co do trafności założeń przyjętych w postępowaniu karnym w zakresie możliwości pokrzywdzenia wierzyciela wskutek zawarcia umowy ustanawiającej rozdzielność majątkową w powiązaniu z instytucją skargi pauliańskiej oraz automatycznej „nieudolności usiłowania” pokrzywdzenia wierzyciela umową działową z uwagi na możliwość każdorazowego zastosowania skargi pauliańskiej (w przypadku takim, jak w sprawie niniejszej, po upływie terminu zawitego czynność prawna zdziałana z pokrzywdzeniem wierzyciela staje się jak najbardziej skuteczna z punktu widzenia dłużnika). Sąd w sprawie niniejszej stoi na stanowisku, iż oczywiście błędnym jest założenie, że w wypadku skazania dłużnika za przestępstwo z art. 300 kk, automatycznie możliwe jest uznanie czynności fraudacyjnej za nieważną : w każdej sytuacji działanie dłużnika nakierowane na pokrzywdzenie wierzyciela uznane być musi za bezprawne i w zasadzie każdorazowo możliwe jest tym samym uzyskanie skazania dłużnika w procesie karnym (každorazowo stan faktyczny polegający na zdziałaniu czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela mieści się w hipotezie normy karnoprawnej); konsekwencją tego założenia jest niemożliwa do przyjęcia konstatacja, że każda czynność fraudacyjna jako bezprawna narusza nie tylko normy prawne, ale i zasady współżycia społecznego, a zatem jest nieważna – takie rozumowanie prowadzi wprost do uznania instytucji skargi pauliańskiej (sięgającej przecież korzeniami początków cywilizowanej myśli prawnej) za superfluum ustawowe w odniesieniu do mającej szersze pole rażenia instytucji nieważności czynności prawnej. Wyrazić zatem należy stanowczą tezę, że skazanie dłużnika za przestępstwo z art. 300 kk nie prowadzi do uzyskania uprzywilejowanej pozycji wierzyciela w procesie cywilnym, którego przedmiotem jest stwierdzenie nieważności fraudacyjnej czynności prawnej podjętej przez dłużnika. Zgodzić należy się z pełnomocnikiem pozwanej M. T. (1), iż przywołane przez powoda orzecznictwo sądów powszechnych przytoczone zostało w sposób wybiórczy i tendencyjny – przywołane orzeczenia odnoszą się bowiem do działań fraudacyjnych wypełniających znamiona przestępstw przeciwko mieniu (oszustwo) lub dokumentom (fałszerstwo), nie dotyczą zaś stanów faktycznych zbieżnych dla dyspozycji art. 300 kk i instytucji skargi pauliańskiej. Z drugiej strony za ugruntowany w orzecznictwie uznać należy pogląd, zgodnie z którym to, że prawomocnym wyrokiem karnym zostało przesądzone, iż umowy rozporządzające zostały uznane za zawarte w celu uniemożliwienia, a co najmniej utrudnienia prowadzenia egzekucji nie oznacza, że umowy te należy uznać za nieważne – ocena tego, czy określona czynność prawna jest sprzeczna z ustawą w rozumieniu art. 58 kc musi uwzględniać wymogi, jakie dla ważności takiej czynności przewidują przepisy prawa cywilnego; ze względu na konieczność ochrony interesów innych osób, prawo cywilne nie wiąże wprost skutku nieważności z faktem, że dokonanie określonej czynności prawnej jest traktowane z punktu widzenia przepisów karnych jako przestępstwo (wyrok SN z 13.03.2015, III CSK 224/14, LEGALIS). Jak stanowczo wskazano w wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 26 czerwca 2012 r. (I ACa 601/12, LEGALIS) „skoro zgodnie z art. 527 kc czynność prawna dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela pozostaje ważna natomiast wierzyciel może się domagać ustalenia jej bezskuteczności względnej, to w oparciu o przesłanki skargi pauliańskiej nie można skutecznie domagać się stwierdzenia jej nieważności w oparciu o art. 58 kc”. Jako absolutny wyjątek dopuszczana jest możliwość uznania czynności prawnej za nieważną z powodu jej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego – jednak i tak za taką oceną muszą przemawiać szczególne okoliczności leżące poza zakresem działania przepisu art. 527 kc, przy czym wymagałoby to stwierdzenia naruszenia zasad współżycia społecznego polegającego na zachowaniu innym, niż kwalifikowane w płaszczyźnie normy z art. 527 kc (wyrok SN z 23.02.2006, II CSK 101/05, LEGALIS, wyrok SA w Szczecinie z 17.11.2016, I ACa 728/16, LEGALIS). W sprawie niniejszej nie budzi wątpliwości Sądu, że takie szczególne okoliczności przez stronę powodową nie zostały wykazane; podkreślenia przy tym wymaga, że strona powodowa w sposób nieuprawniony z punktu widzenia zasad materialnego prawa cywilnego stara się zróżnicować skutki i wartościować zachowania w zależności od źródła zobowiązania : sugestie, że zobowiązania wynikające z odpowiedzialności deliktowej są bardziej naganne moralnie i zasługują na większą ochronę, niż zobowiązania z tytułu odpowiedzialności kontraktowej, są zupełnie dowolne i nie znajdują uzasadnienia ani oparcia w obowiązujących przepisach. Odpowiedzialność kontraktowa (art. 471 kc) i odpowiedzialność deliktowa (art. 415 kc) są równorzędnymi reżimami zobowiązań, ich powstanie każdorazowo związane jest bowiem tak czy inaczej z naruszeniem porządku prawnego; zarówno z punktu widzenia dyspozycji art. 527 kc, jak i art. 58 kc nieistotne jest źródło powstania zobowiązania, w związku z którym wierzyciel dochodzi ubezskutečnienia czy unieważnienia czynności prawnej.

Sankcja nieważności czynności prawnej dokonanej bez zgody współmałżonka wynika z art. 37 § 1 krio, który stanowi przepis szczególny w stosunku do art. 58 kc (wyrok SN z 25.11.2003, II CK 273/02, LEX 424449). Zgodnie z art. 37 § 2 krio nieważność ta nie ma jednak charakteru bezwzględnej, bowiem ważność umowy, która została zawarta przez jednego z małżonków bez wymaganej zgody drugiego, zależy od potwierdzenia umowy przez drugiego małżonka; mamy tutaj zatem sytuację prawną tak zwaną „bezskuteczności zawieszoną”. Abstrahując nawet od tego, że w świetle powyższych rozważań i przyjętych przez Sąd założeń umowy zawarte pomiędzy małżonkami K. były ważne, a co za tym idzie S. K. był uprawniony do skutecznego dalszego zbycia nieruchomości, to zdaniem Sądu również w przypadku stwierdzenia konieczności uzyskania zgody M. K. jako warunku definitywnego rozporządzenia nieruchomością, warunek ten wystąpił. Zważyć bowiem należy, iż ustawodawca nie przewidział szczególnej formy takiej czynności prawnej – a zatem oświadczenie woli w tym zakresie może zostać skutecznie złożone w każdej formie, w tym poprzez czynności dorozumiane (tak teza 24 komentarza do art. 37 krio w Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz pod red. K. Osajdy, wyd. BECK); w sprawie niniejszej jako zgodę na dokonanie rozporządzenia składnikiem majątku można traktować niewątpliwie złożone w formie aktu notarialnego oświadczenia M. K. przy zawieraniu umów o zniesienie wspólności majątkowej i podział majątku, w szczególności w powiązaniu z ustaleniem poczynionym w postępowaniu karnym, iż zamiarem M. K. było wyprowadzenie majątku w celu ubezpieczenia egzekucji. Warto również w tym miejscu zasygnalizować, iż wątpliwą jest w ogóle możliwość ustalania nieważności umowy rozporządzającej majątkiem dorobkowym, do zawarcia której wymagana jest zgoda współmałżonka, dopóki możliwe jest potwierdzenie takiej czynności przez drugiego małżonka (por. uchwała SN z 05.03.1981 r., III CZP 1/81, OSNCP 1981, nr 8, poz. 145; wyr. SN z 23.03.2001 r., V CKN 99/01, L.). Ważność i prawna skuteczność umowy sprzedaży zawartej pomiędzy S. K. a M. D. (1) nie może zatem budzić jakichkolwiek wątpliwości – natomiast umowa ta niewątpliwie nadawała się do wzruszenia przez stronę powodową w oparciu o konstrukcję skargi pauliańskiej.

Sąd uznał, że spełniona została materialna przesłanka zasadności powództwa o uznanie czynności prawnej działanej z pozwanym M. D. (1) za bezskuteczną. Podstawową przesłanką skuteczności zaskarżenia czynności fraudacyjnej jest to, by spowodowała ona pokrzywdzenie wierzyciela - pokrzywdzenie wierzyciela polega na tym, że jego wierzytelność nie może być zrealizowana i zrealizowanie jej w przyszłości jest również wątpliwe; pokrzywdzenie wierzyciela nie jest tożsame z jego szkodą w rozumieniu art. 361 § 2 KC – sama szkoda bowiem nie jest przesłanką skargi pauliańskiej. Pokrzywdzenie wierzyciela jest następstwem niewypłacalności dłużnika, a zatem dla wykazania pokrzywdzenia wystarczające jest wykazanie niewypłacalności dłużnika, czyli braku możliwości wywiązania się przez dłużnika z zobowiązań finansowych. Przesłankami podmiotowymi skargi pauliańskiej są istniejąca w chwili podejmowania czynności świadomość dłużnika pokrzywdzenia wierzyciela oraz naganna postawa osoby trzeciej (czy też kolejnych osób) otrzymującej korzyść majątkową. Reguła z art. 527 § 1 kc wymaga, by dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, czyli zdawał sobie sprawę z tego, że jego czynność prawna może spowodować niemożliwość uzyskania zaspokojenia przez jego wierzycieli - nie chodzi tu zatem o zamiar pokrzywdzenia, a tylko o świadomość możliwości jego wystąpienia. Świadomość ta nie musi odnosić się do żadnego konkretnego wierzyciela (zob. wyr. SN z 29.5.2015 r., V CSK 454/14, L.). Konieczność udowodnienia świadomości pokrzywdzenia spoczywa na wierzycielu – wobec naturalnych ograniczeń w możliwości dowodzenia stanu świadomości danej osoby w praktyce ustala się ten fakt za pomocą domniemania faktycznego, opartego na dwóch innych założeniach: że dłużnik wiedział o istnieniu wierzycieli oraz że znał skutek dokonywanej czynności dla jego majątku (usunięcie lub nieuzyskanie określonych składników majątku), przy czym ten ostatni fakt przeważnie też ustala się przez domniemanie faktyczne, którego podstawą jest ogólna dojrzałość, sprawność umysłowa i doświadczenie życiowe dłużnika (por. komentarz do art. 527 kc w Kodeks cywilny. Komentarz red. prof. dr hab. Edward Gniewek, prof. dr hab. Piotr Machnikowski, wyd. BECK 2016). Jak wskazano już wyżej, Sąd uznał, że w sprawie niniejszej spełnione zostały wszystkie przesłanki uzasadniające udzielenie ochrony prawnej wierzycielowi w stosunku do dłużnika, który rozporządził z pokrzywdzeniem wierzyciela majątkiem; miała miejsce czynność prawna o charakterze rozporządzającym z punktu widzenia dłużnika i „przysparzającym” z punktu widzenia osoby trzeciej (czy też kolejnej osoby, jeżeli za dłużnika uznać wyłącznie M. K.) oraz doszło do pokrzywdzenia wierzyciela. W tym miejscu zaznaczyć należy, iż to czy czynność prawna dłużnika krzywdzi wierzyciela, należy oceniać nie według chwili dokonania czynności, lecz według chwili jej zaskarżenia (por. wyrok SN z 22.03.2001, V CKN 280/00 – komentarz do art. 527 kc w Komentarz do kodeksu

cywilnego pod red. G. Bieńka). M. K., czy też w ogóle małżonkowie K., wskutek umowy o podział majątku wspólnego i umowy sprzedaży utracili istotny (tak naprawdę jedyny nadający się do skutecznej egzekucji) składnik swojego majątku – prowadzone w stosunku do M. K., a następnie także wobec S. K., postępowanie egzekucyjne nie pozwoliło na zaspokojenie wierzytelności, co z jednej strony wskazuje na oczywiste faktyczne pokrzywdzenie powoda, z drugiej zaś uzasadnia przyjęcie, że powstała sytuacja niewypłacalności dłużnika odpowiadająca definicji prawnej pokrzywdzenia dłużnika zawartej w dyspozycji art. 527 § 2 kc. Świadomość działania z pokrzywdzeniem wierzyciela po stronie dłużnika jest w ocenie Sądu oczywista, co przesądzone zostało w sposób wiążący Sąd w sprawie niniejszej z uwagi na prawomocne skazanie M. K. za przestępstwo umyślne z art. 300 kk. Dla skorzystania przez wierzyciela ze skargi pauliańskiej wystarczy, gdy niewypłacalność dłużnika uniemożliwia zaspokojenie wierzytelności tego wierzyciela; między niewypłacalnością dłużnika a podjęciem przez niego czynności prawnej musi zachodzić zależność ujmowana na ogół jako związek przyczynowy – czynności dłużnika musi być jedną z przyczyn powstałej niewypłacalności (komentarz do art. 527 kc w w/w publikacji), przy czym związek przyczynowy pomiędzy czynnością dłużnika a jego niewypłacalnością nie musi być związkiem adekwatnym (por. art. 361 § 1 kc; tak wyr. SN z 22.10.2004 r., II CK 128/04, Biul. SN 2005, Nr 2, s. 16).

W sprawie niniejszej przeciwko S. K. nadana została klauzula wykonalności w trybie art. 787 kpc; jest to pewien fakt procesowy wywołujący określone konsekwencje prawne i z uwagi na prawomocność postanowienia klauzulowego co do zasady wiążący w kontekście innych postępowań sądowych czy egzekucyjnych. Wskutek nadania klauzuli wykonalności możliwe stało się kierowanie egzekucji do składników majątku wspólnego małżonków K., czy też rzeczy, które były objęte wspólnością ustawową. Warto w tym miejscu przytoczyć tezę wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 14 lipca 2016 r. (ACa 168/16, (...)), zgodnie z którą „nie ma żadnych podstaw wyłączających możliwość zastosowania art. 527 § 1 kc w stosunku do czynności prawnej dokonanej przez małżonka dłużnika odpowiadającego za długi swojego małżonka jedynie majątkiem wspólnym; dopuszczalna jest bowiem możliwość ubezskuteczenia czynności prawnej, w której status prawny dłużnika miał tylko jeden z małżonków, a przedmiot czynności prawnej z udziałem drugiego małżonka wchodził w skład ich majątku wspólnego - majątek wspólny małżonków jest w znacznej części realnym zabezpieczeniem wykonania zobowiązania przez dłużników pozostających w związkach małżeńskich, rozporządzenie takim przedmiotem powoduje, że zmniejsza się masa majątkowa, do której wierzyciel może, po spełnieniu dodatkowych przesłanek (art. 787 kpc), skierować egzekucję mającą na celu uzyskanie należnego mu świadczenia”. Dla potrzeb postępowania w sprawie niniejszej przyjąć należało, że S. K. jest „osobą trzecią” w strukturze konstrukcji skargi pauliańskiej, zaś M. D. (1) „osobą czwartą”, czyli ostatecznym beneficjentem czynności fraudacyjnej – stąd przesłanki podmiotowe roszczenia pauliańskiego oceniać należało przez pryzmat dyspozycji art. 531 § 2 kc, który to przepis wymaga w sytuacji odpłatności kolejnego rozporządzenia rzeczą pochodząca z majątku dłużnika, ustalenia pozytywnej wiedzy beneficjenta o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Jak już sygnalizowano wyżej, ciężar dowodu co do zasady spoczywa w tym zakresie na stronie powodowej, zaś ułatwieniem procesowym są określone domniemania prawne. Zdaniem Sądu Okręgowego dyspozycja art. 531 § 2 kc wyklucza jednak możliwość powoływania się na domniemania prawne zawarte w art. 527 kc; interpretacja przepisu w kierunku umożliwienia powoływania się przez wierzyciela w stosunku osoby trzeciej na w/w domniemania wydaje się być stosowaniem niedopuszczalnej wykładni rozszerzającej w stosunku do przepisu szczególnego z powołaniem się na treść normy o charakterze ogólnym – aczkolwiek zauważyć należy, iż przeciwnie stanowisko wynika z treści np. w/w wyroku SN z 24 września 2015 r., gdzie wprost dopuszczono jednak możliwość powoływania się na domniemania prawne w stosunku do ostatniego nabywcy korzyści. Sam zatem fakt powinowactwa pomiędzy M. D. (1) a małżonkami K. nie stwarza domniemania prawnego, że M. D. posiadał wiedzę o przesłankach niezbędnych do uwzględnienia roszczenia pauliańskiego. Jednocześnie jednak w sprawie niewątpliwie mają zastosowanie ogólne reguły procesowe związane z postępowaniem dowodowym, w szczególności art. 231 kpc (por. wyrok SA w Białymstoku z 14 lipca 2016 r., ACa 168/16, (...)), zgodnie z którym Sąd może uznać za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli wniosek taki można wyprowadzić z innych ustalonych faktów (domniemanie faktyczne). W sprawie niniejszej nie może budzić najmniejszych wątpliwości, iż oceniając fakty zgodnie z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego uprawniona jest konkluzja, że M. D. (1) wiedział o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną – to jest wiedział o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli oraz co najmniej możliwości posiadania wiedzy przez nabywcę rzeczy o nielojalnym działaniu dłużnika; M. D. (1) jest

zięciem małżonków K., do 2009 r. w zasadzie pozostawał z żoną i teściami we wspólnym gospodarstwie domowym, ale też aktywnie uczestniczył chociażby w modernizacji stacji paliw jako swego rodzaju „rodzinnego biznesu” – poza tym zgodził się na nabycie nieruchomości od teścia pomimo tego, że nie był zainteresowany faktycznym prowadzeniem funkcjonującej na nieruchomości stacji paliw, posiadał niewątpliwie wiedzę, że stacja ma charakter inwestycji rodzinnej. Poza tym trudno wyobrazić sobie, że w ustalonych relacjach rodzinnych M. D. nie wiedział, że są prowadzone procesy karny (dwie instancje) i cywilny (dwie instancje oraz próba wniesienia skargi kasacyjnej) przeciwko teściowej. Wszystkie te okoliczności pozwalają na przeprowadzenie logicznego rozumowania którego wynikiem jest ustalenie, że M. D. (1) posiadał wiedzę o nielojalnym działaniu dłużnika.

Do rozważenia pozostaje jeszcze zagadnienie dotyczące dochowania przez powoda terminu zawitego określonego w art. 534 kc. Strona pozwana podnosiła, że termin ten został przekroczony, albowiem między datą czynności fraudacyjnej (umowa o podział majątku dorobkowego z 25 stycznia 2007 r.) a chwilą wytoczenia powództwa pauliańskiego (czerwiec 2013 r.) występuje okres czasu dłuższy niż 5 lat. Zdaniem Sądu stanowisko strony pozwanej jest w tej kwestii nietrafne; Sąd podziela poglądy judykatury, zgodnie z którymi termin z art. 534 kc biegnie indywidualnie od daty każdej czynności prawnej mającej na celu pokrzywdzenie wierzyciela - taka wykładnia omawianego przepisu zapewnia bowiem wierzycielowi realizację podstawowego celu skargi pauliańskiej, jako instrumentu umożliwiającego ubezszkudzenie nielojalnych czynności rozporządzających dłużnika (tak np. teza 1. cyt. wyżej wyroku SA w Białymstoku oraz uzasadnienie uchwały SN z 28.01.2016, III CZP 99/5, (...)). Dla przyjęcia takiej wykładni dotyczącej liczenia terminu zawitego na wystąpienie z akcją pauliańską fundamentalne znaczenie mają argumenty natury systemowej, celowościowej i aksjologicznej, takie rozumienie przepisu pozostaje w zgodzie jego wykładnią językową; jak słusznie i kompleksowo wyjaśniono w uzasadnieniu w/w uchwały SN uznanie, że bieg terminu zawitego z art. 534 kc należy liczyć dla każdej czynności o charakterze fraudacyjnym zawsze od daty dokonania czynności przez dłużnika mogłoby czynić ochronę wierzyciela w znacznej mierze iluzoryczną, stwarzałoby bowiem dłużnikowi oraz działającym w porozumieniu z nim innym osobom możliwość skutecznego organizowania procederu „ucieczki z majątkiem” w drodze kolejnych rozporządzeń rzeczą czy prawem, które wyszły z majątku dłużnika - aż do upływu tego terminu; przyjęte rozumienie normy prawnej zapewnia zaś realną ochronę wierzyciela, a tym samym realizację podstawowego celu skargi pauliańskiej, jako instrumentu umożliwiającego wierzycielowi ubezszkudzenie nielojalnych działań dłużnika. Stanowisko takie, jak się zdaje, znajduje stanowcze potwierdzenie również w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 19 listopada 2013 r. w sprawie sygn. akt I ACz 1545/13, którym rozpoznano zażalenia pozwanych na postanowienie SO w Płocku z dnia 03 lipca 2013 r. w sprawie niniejszej.

Na koniec zastrzec należy, iż w niniejszym postępowaniu Sąd nie był uprawniony do badania kwestii związanych z prawomocnym nadaniem klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu przeciwko małżonkowi dłużnika; stan faktyczny w związku z tym jest taki, że wierzyciel uzyskał prawną możliwość prowadzenia egzekucji ze wszystkich składników majątkowych, które były objęte wspólnością ustawową M. i S. małżonków K., w tym prawa użytkownika wieczystego nieruchomości – w związku ze zbyciem którego uniemożliwiono skierowanie egzekucji do tego składnika majątku przeciwko małżonkom K.. Z punktu widzenia przedmiotu sporu w sprawie niniejszej bez znaczenia pozostają teoretyczne przeszkody w prowadzeniu egzekucji z rzeczy, stanowiące obecnie składnik majątku „osoby czwartej”, które mogłyby ewentualnie przez tę osobę być podnoszone w ramach stosownego powództwa przeciwegzekucyjnego.

Mając powyższe na uwadze, należało orzec jak w sentencji wyroku, o kosztach procesu rozstrzygając na podstawie art. 98 kpc – przy zaznaczeniu, że współuczestnictwo w sprawie po stronie pozwanych miało charakter formalny w odniesieniu do poszczególnych sformułowanych w pozwie roszczeń. Jako stronę przegrywającą proces pomiędzy powodem a M. D. (1) uznać należało pozwanego, zasądzając od niego na rzecz powoda kwotę 5 417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, na które składały się koszty zastępstwa prawnego (w tym w postępowaniu zażaleniowym) w wysokości odpowiadającej stawce minimalnej [3 600 zł oraz kwota 1 800 zł z tytułu zastępstwa prawnego w toku postępowania zażaleniowego przed SA w Łodzi - § 6 pkt 6) i § 12 ust. 2 pkt 2) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...), Dz. U. z 2013 r., poz. 490, w zw. z § 21 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804)], powiększone o uiszczoną opłatę skarbową od pełnomocnictwa (17

zł). Powództwo w stosunku do pozostałych pozwanych oddalono, stąd od powoda na rzecz pozwanych M. K. i M. T. (1) zasądzić należało kwoty po 3 600 zł na rzecz każdej z nich z tytułu kosztów zastępstwa prawnego na podstawie przytoczonych wyżej uregulowań. W oparciu o dyspozycję art. 113 ust. 1 Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 623) w zw. z art. 98 kpc od pozwanego M. D. (1) ściągnąć należało nieuiszczone koszt sądowe w postaci opłaty sądowej od uwzględnionego roszczenia – przy przyjęciu wartości przedmiotu sporu dla powództwa skierowanego przeciwko M. D. na wskazaną w pozwie kwotę 193 004 zł.

SSO Radosław Jeznach

Zarządzenie : odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełn. stron oraz pozwanemu M. D..